

NEWSLETTERS

Jan Lauwers, creador de la companyia belga de teatre i dansa Needcompany, envia regularment una carta oberta a tots els espectadors i amics de la companyia on comparteix algunes de les seves visions sobre el sentit i les circumstàncies de la seva feina. Avui presentem un recorregut per les cartes dels darrers dos anys, que ressegueixen el procés de creació d'“Isabella's Room” i conclouen amb una primícia: un fragment del text del nou espectacle que Lauwers estrenarà a Avinyó el proper estiu, “The Lobster Shop”.

Brussel·les, febrer de 2004

Estimats amics,

l'art és tan difícil com la defensa nacional.

La indústria de l'art és tan important com la indústria automobilística. La gent generalment diu: “el meu cotxe és la meua llibertat”, però jo crec que la paraula llibertat escau més a l'art que a un cotxe.

“L'art és la llibertat”. La llibertat és un sentiment meravellós.

Però la llibertat sense responsabilitat és antilibertat.

Michelangelo Pistoletto diu que com més elevada és la posició que s'ocupa a la societat i com més llibertat es té, més responsabilitat cal assumir. Per tant, si un artista aspira a la forma més elevada de llibertat, també ha d'assumir la seva responsabilitat.

Ni més ni menys. Conclusió: l'art és condemnablement difícil.

I a tot arreu això causa preocupació. Com al festival francès Octubre en Normandie: Philippe Danel, el seu íntegre director, va ser acomiadat per tenir l'audàcia de programar *No comment*. Ni tan sols és una forma de censura, simplement una manifestació de l'estupidesa de diversos membres de l'equip de directors del festival, que ni tan sols no havien vist l'espectacle. Totes les coses de valor estan indefenses. Hi ha remei per a tot excepte per a l'estupidesa. Però mentrestant, el pobre home ha estat humiliat i ha perdut la feina.

L'única cosa que podem fer és que la nova producció, *Isabella's Room* – que s'estrena al Festival d'Avinyó el 9 de juliol de 2004 – sigui millor, més punyent i més interessant.

Desitgem que Philippe Danel tingui un 2004 intens i creatiu i esperem que tots els productors, programadors, directors artístics i altres que s'arrisquen per aquest art "difícil" tinguin molta inspiració i energia per tal que puguin anar encara més lluny en la seva visió de l'art i de la funció que té. A banda d'això, i val més tard que mai, desitgem a tots els altres i especialment a tu, lector d'aquesta carta, un any formidable i que no et deixis subjugar per cap mena de dictador. I no te n'oblidis: creem l'art i la diversió per a tu i només per a tu.

JL

Brussel·les, juny de 2004

Estimats amics,

el Futurista Marinetti va dir a començaments del segle xx que el teatre és una indústria que opera segons principis capitalistes en la qual es parla d'empresari, d'actor-empresari (*capocomico*), en la qual els diners juguen un paper primordial, i que posa l'accent en l'èxit personal de l'actor-estrella. Em pregunto què diria Marinetti avui en dia del teatre subvencionat.

Això m'ha provocat alguns pensaments desordenats sobre els diners just abans de sortir cap a la calor del sud de França per continuar treballant en *Isabella's Room*, la producció número vint de la Needcompany, l'estrena oficial de la qual tindrà lloc durant el Festival d'Avinyó, el 9 de juliol.

Actualment, a Flandes està tenint lloc una apassionada discussió sobre la redistribució dels ajuts a les arts. Un debat molt útil i extremadament complicat, ja sigui pel simple fet que l'ajuda que necessita un pintor que treballa tot sol al seu estudi és completament diferent de la que necessita un director d'escena subvencionat que dona feina a molta gent. Perquè les subvencions tenen a veure, abans que res, amb donar feina. Raó per la qual ningú no troba extraordinari que un Ministre de Cultura no sàpiga res sobre art. Però deixeu-me tornar al pintor solitari al seu estudi. El noranta-nou per cent d'aquesta mena de gent és pobre. L'u per cent és rica. La solidaritat entre els artistes és inexistente. Els comptes aviat són fets. Jo mateix guanyo tant com un ministre a Lituània i una mica menys que un lampista a Flandes. Quan es tracta de diners, la nova Europa encara és una mica inestable.

Com a director d'escena subvencionat, no és possible fer-se ric. Un no pot mai incrementar el seu valor i els hereus no en treuen res. I com que en el nostre sistema social els diners són l'única cosa que no menteix mai, el teatre subvencionat es troba al punt més baix de l'escala artística de la societat i, conseqüentment, pot rebolcar-se còmodament en una sincera ingenuïtat incapaç de generar el mínim valor de mercat.

El pànic que evidencien els intents de justificar els ajuts a les arts, tot assenyalant la importància social de l'art com a arma política, i el fet que gairebé a cada festival o temple de la cultura cremi banderes americanes o facin pujar a escena refugiats (no perquè puguin fer bon teatre, sinó perquè són uns pobres desgraciats) és simplement una catàstrofe.

El bon art sempre és polític. El bon art sempre està en contacte amb la societat. Però què és bon art? El concepte d'art és buit i davalla el pendent de Sísif com una bóta buida. Per sort, sempre hi ha a punt un Zorba per portar-lo amunt de nou, cantant i ballant, però cada vegada necessita més temps per empènyer-lo fins al cim, i la pujada és cada cop més costeruda. Ja va sent hora d'escriure un bon manifest nou. Però passa que cada vegada que un artista es fica en política, sentir-lo es fa insuportable. Al cap i a la fi, Marinetti va esdevenir un feixista i Schwarzenegger... o no és un artista?

Fins aviat,
Jan L.

Brussel·les, desembre de 2004

Estimats amics,

els artistes es preocupen principalment per la forma. Els artistes diuen el que ja s'ha dit però d'una manera diferent. Els artistes són gent que intenten donar un nom a la seva pròpia història. Això explica l'excepcional ingenuïtat que un troba una vegada i una altra a l'art. Una ingenuïtat que té un efecte nefast en la política. Una política ingènua porta a l'assassinat i a l'homicidi. Un artista que es posa al servei de la política és més un bufó que un artista. Avui en dia resulta molt temptador per a un artista posar-se el barret de bufó. Qui va fer-ho d'una manera brillant va ser Theo Van Gogh. Theo va ser un autèntic bufó.

Theo va fer un curtmetratge sobre dones a l'Islam i va ser assassinat. Va fer servir l'art per canviar el món. I ara és mort i el món no ha canviat.

A l'Edat Mitjana hi havia un acord no escrit segons el qual el bufó no seria mai castigat pel que digués. Evidentment, ja no vivim a l'Edat Mitjana. Anem cap al 2005!

A *Mi último suspiro*, Buñuel explica que al seu lliit de mort vol fer una última broma: reuneix al voltant del seu lliit de mort tots els seus amics surrealistes i lliibertins, incloent-hi André Breton i Dalí. Tot seguit, fa venir un capellà, rep els darrers sagraments i mor. Els seus amics s'han quedat muts: és possible que ell, el seu germà de sang en lliure pensament, hagi esdevingut un creient a les portes de la mort? No ho sabran mai... A Buñuel també li agradava posar-se el barret de bufó. Potser aquesta és una interessant redefinició de l'artista: un bufó de la cort sense rei.

Estimats amics, en nom de la Needcompany us desitjo un barret de bufó i espero que durant el 2005 no haguem de sentir gaire sovint els noms de Déu i Al·là, tot i que molt em temo que és una esperança vana.

Us desitjo el millor,
JL

PD: Sóc a Nova York i penso en Theo Van Gogh i en el fet que considerava els EEUU la darrera balisa d'esperança per al nostre planeta. En tot cas, passar el Nadal a Nova York amb *Isabella's Room* al magnífic BAM Harvey Theater és enormement excitant. Un dels incomptables Pares Noel que es veuen a Broadway s'assembla a Theo com una gota d'aigua a una altra. Potser ha trobat la seva Amèrica després de tot?

Brussel·les, maig de 2005

Estimat amic,

vet aquí alguns conceptes que intento comprendre com a resultat dels maldecaps suscitats pel Vlaams Belang (partit d'extrema dreta, un dels més grans de Bèlgica). Per al Vlaams Belang, la confusió semàntica és una manera de viure. És grotesc que gent que no ha mostrat mai ni el més mínim interès per l'art de sobte tingui una opinió sobre aquest tema. Però l'elit intel·lectual que hi ha reaccionat també està profundament confosa.

■ **L'EXPERIMENTACIÓ:** L'experimentació és un mitjà. Els artistes experimenten sempre. L'experimentació és una fase intermèdia. Quan no condueix a res, no té sentit i està condemnada al fracàs. L'important és que sigui un fracàs bonic.

■ **LA BELLESA I LA CONSOLACIÓ:** L'art sempre tracta de la bellesa i de la consolació. Què pot oferir més bellesa i consolació que les devastadores idees de Marcel Duchamp? O bé Jimi Hendrix a Woodstock: un negre, disfressat d'indi, que interpreta una versió distorsionada de *Stars & Stripes*?

■ **L'ELIT:** Em considero elitista. Refuso cedir a la manca de gust de les masses. Sempre intentaré comprendre aquesta manca de gust i, si és possible, socavar-la. Com a artista, és el meu deure. És per això que em considero un elitista. En una democràcia, una elit és una necessitat.

■ **LES SUBVENCIONS:** En una democràcia, les subvencions constitueixen un mitjà per protegir la minoria de la dictadura de la majoria. Per garantir la llibertat de pensament.

■ **LA BARREJA SOCIAL:** Quina és la barreja social al Parlament europeu, per exemple? Si els polítics es prenguessin la barreja social seriosament, el metro de Brussel·les seria un lloc segur. Però en l'estat actual de les coses, només les classes més baixes l'agafen, obligades i forçades. No, en matèria de cultura, la noció de barreja social es fa servir purament i simplement com a bastó amb què colpejar allò que no s'entén.

■ **LA LLIBERTAT:** Com més amunt de l'escala social estiguem, més gran és la llibertat i més gran la responsabilitat. La llibertat, sense aquestes conseqüències, és la mandra. I com que l'art es troba al capdamunt de l'escala social, la responsabilitat dels artistes és enorme (*Pistoletto*).

■ **LA SEPARACIÓ DE L'ART I L'ESTAT:** Ens ha costat centenars d'anys convèncer l'Església que no interfereixi en els assumptes d'Estat. Només hem tingut èxit en part i les conseqüències han estat catastròfiques. Hauríem de fer-nos les mateixes preguntes en tot el que es refereix a l'Art i a l'Estat?

■ **L'ART:** Utilitzem cada cop més sovint paraules com histèria, misticisme i èxtasi. L'art que crema banderes és un art dolent. L'art que proclama opinions polítiques no és res més que entreteniment. És a causa de les parides de l'extrema dreta que fem això. Sempre és a causa d'idees polítiques extremistes que es mutila l'art.

Mataré qui digui que l'art és superflu.

Salutacions,
Jan Lauwers

Brussel·les, setembre de 2005

Estimat lector,

aquest estiu hem estat convidats als festivals d'Avinyó, Marsella i Viena i tot seguit hem visitat la Biennal de Venècia. Sovint m'ha vingut al cap aquesta cita de Michel Houellebecq: "aquesta atmosfera de descomposició, de trist fracàs que acompanya l'art contemporani, al final t'acaba agafant pel coll; en aquell moment, és just enyorar Joseph Beuys i les seves propostes marcades per la generositat. Cosa que no altera el fet que el testimoniatge que ofereix de l'època és d'una precisió provada. [...] L'art contemporani em deprimeix, però m'adono que representa, i de lluny, el millor comentari recent sobre l'estat de les coses." (Extret de *L'art comme épluchage*, assaig publicat a Intervention)

Crec que la depressió suscitada per l'art contemporani no és particularment interessant. Estic convençut que aquestes depressions només apareixen en l'art de les classes mitjanes aviciades d'Occident. No hauríem d'oblidar que gairebé tots els artistes que a finals dels 60 i a començaments dels 70 van destruir-se amb convicció tot empassant-se pastilles, tallant-se amb ganivets i bevent amoníac, s'han suïcidat o han embogit. La majoria treballaven en silenci, gairebé sota terra i a l'ombra. Avui en dia, Vandekeybus té un ballarí que es talla a sí mateix als teatres més grans, però ell s'autocensura. De la mateixa manera que Fabre no ha permès que es pixés al Palau dels Papes d'Avinyó.

No és pas la censura el que em preocupa, sinó la indignació que la segueix. Aquesta indignació és indicatiu d'una estretor de mires. Com si la subversivitat de l'art hagués pres un lloc determinant en la nostra societat. Res més lluny de la veritat. L'art radical és fosc i ple d'energia i té lloc en els racons més petits de la nostra ànima. No en un teatre ple a vessar en el qual el conformisme és la mesura de totes les coses. Shakespeare ja ho va entendre, això. Quan va decidir retirar-se del teatre, no va ser a causa de la censura o de la depressió, sinó per raons socioeconòmiques: la reina havia decretat que el teatre ja no seria gratuït. Avui en dia, trobem del tot normal que es doblí el preu de l'entrada per a un espectacle sobre la problemàtica del quart món perquè els costos són massa elevats (veure *Wolf*, la superproducció de Mortier, l'home amb un equip de mil sis-cents persones).

Jo estic convençut que, en matèria artística, la ràpida evolució dels nostres codis morals ha atrapat l'avantguarda. Hi ha una enorme necessitat de seguretat. L'èxit d'*Isabella's Room* es deu sobretot a això: l'accessibilitat dels intèrprets, la música i la narració lineal donen al públic un "fals" sentiment de seguretat. Per tant, sé que aquest espectacle és necessari. Ara més que mai sóc conscient que per a l'art

és cada cop més difícil trobar la seva correcta funció o redefinició. Per a mi, la paraula clau és "humanitat". I massa sovint confonem humanitat i accessibilitat.

Salutacions,
Jan Lauwers

Brussel·les, gener de 2006

Una vegada vaig anar a un restaurant i vaig demanar llagosta, una que havia vist per la finestra al seu tanc o aquari –o com n'hi vulgueu dir–, a l'armoricana. Allà em teníeu assegut amb el meu vestit blanc, quan el cambrer va entrebançar-se i la llagosta i la salsa calenta em van caure a la falda, damunt del vestit blanc. Em vaig sentir d'allò més incòmode i l'únic que volia era sortir d'allà tan ràpid com fos possible. El cambrer va dir: "Oh, senyor, em sap greu, molt de greu," i sabeu què, vaig veure que tenia llàgrimes als ulls. Llavors em vaig adonar del silenci que hi havia al restaurant, al qual van seguir els riures dels altres comensals, i el cambrer va dir: "Si us plau, no ho digui al meu cap", però en una llengua incoherent que no vaig entendre bé. Jo ja veia que es trobava en una situació delicada, però jo també m'hi trobava. Vaig notar com una mena de ràbia començava a brotar dins meu, i el pànic als ulls del cambrer em va fer sospitar que això no milloraria la situació. Em va conduir als lavabos i va intentar posar remei al desastre. Vaig llegir "no xupeu les pedres desodoritzades", em vaig mirar al mirall i em vaig girar.

*Imagineu-vos una mica l'escena: estic dret al lavabo amb els pantalons molls i bruts, i un cambrer que m'està suplicant que no el denunciï perquè perdria la feina, ja que aquesta ja és la tercera vegada que s'entrebanca mentre porta llagosta: **LA TERCERA VEGADA QUE S'ENTREBANCA MENTRE PORTA LLAGOSTA.***

Crido: "Potser no ets la persona més adient per servir llagosta i potser seria millor per a tothom si no tornessis a servir llagosta." Ell em torna els crits. Jo crido més fort. Al final, es converteix en un partit de crits i xiscles que alerten l'encarregat d'aquest restaurant de merda, que obre la porta dels lavabos de bat a bat i es troba amb la següent escena: la blancor de la pica bruta diluïda en el color ataronjat de la salsa armoricana i tovalloles de paper per terra i tot moll i xop i les depriments rajoles massa relliscoses per caminar-hi i l'olor de productes químics i el cambrer plorant de genolls davant meu. El cambrer veu l'encarregat i crida: "M'has traït. Estic perdut."

A continuació té lloc una situació histèrica en la qual el cambrer fa miques gairebé tot el lloc i tothom fuig del restaurant. El cambrer corre cap a mi amb l'última

llagosta viva que quedava a la mà i, mentre prova de clavar-me les pinces als ulls, crida: "Què significa una llagosta?". **QUÈ SIGNIFICA UNA LLAGOSTA?**

Fragment de *The Lobster Shop*

Esperem que hàgiu passat un bon Nadal i us desitgem un 2006 ple de bellesa. ■

Les Newsletters de Jan Lauwers es poden consultar a la pàgina web de la Needcompany, www.needcompany.org, on també us podeu subscriure per rebre-les personalment.

Traducció de l'anglès de Víctor Muñoz i Calafell.

EL JARDÍ DEL CASTELL

"Filla, coneixes la solitud que pateixo des que morí la teva mare i com em consola tenir-te a la vora, però has fet 14 anys i ha arribat l'hora de donar-te en casament".

